

MENINGER

ALBUM: Stein-Erik Olsen platedebuterte i 1984, utgitt en rekke soloalbum samt plater med panfløytisten Roar Engelberg, fløytisten Gro Sandvig og sin franske duopartner/kollega Olivier Chas-sain. Han er bosatt i Bergen med samboer og to voksne barn.

WANDRUPS UTVALGTE

Fredrik Wandrup fwa@dagbladet.no

«Stalingrad»

DVD: Å måle slag under andre verdenskrig i grusomhet er håpløst. Det fins ingen måleenhet for lidelse og angst. Men slaget ved **Stalingrad** fra august 1942 til februar 1943 blir ofte betegnet som spesielt jævlige. Det har alle de ingredienser som skal til for å framstå som et spektakulært drama.

Både soldater og sivilbefolkning kom på kloss hold av krigshandlingene. Kampene sto i trappoppgang og portrom. Snikskyttere ble brukt i utstrakt grad. Soldater som nektet å rykke fram, ble skutt på stedet. Den russiske trosskiftet over Volga ble stadig angrepet av tyske fly. Den opprinnelige tyske offensiven ble stanset mot alle odds. Fronten bleøget fram og tilbake inntil tyskerne ble omringet i en knipetangsmanøver og knust av den røde hær i «samarbeid» med en nådeløs russisk vinter.

Tidligere spillefilmer som den glimrende, tyske «**Stalingrad**» (1993) - klar på blu-ray i november - og den litt hollywoodske «**Fiende i porten**» (2001) har på hvert sitt vis forsøkt å trengte inn i kjernen av dette slaget. En russisk film ble også lagd i 1989 (med **Powers Boothe**), men den er vanskelig tilgjengelig. Nå er russerne her igjen. Regissøren **Fedor Bondarchuk** (47), som spilte en soldat ved navn Ivan i 1989-versjonen, fikk bygd opp det store torget i Stalingrad som kulisse for dramaet «**Stalingrad**» (2013). Tyske styrker forsøker å innta plassen, men en håndfull russiske soldater holder en strategisk avgjørende bygning med høy grad av dødsforakt.

Midt oppi det hele lever sivilbefolkningen, spesielt tett innpå kommer tre kvinneskjebner, den ene av dem blir mor til filmens forteller. En sterk film, som tegner en mørk visjon av krigens desperasjon, tidvis også svært vakker uten et øyeblikk å bli sentimental, bare svært vemodig og trist på vegne av de stakkarne som måtte gjennomlevet dette helvetet.

DIKTET

Redigert av **Tom Stalsberg** tst@dagbladet.no

Foto: Tom Stalsberg

hva jeg skulle si?
ingenting
får det ikke til
men likevel
må du si noe
likevel må du
sette deg foran henne
og si noe
så fin du er, mamma
så glad du er
for å være barnet
hennes

Nils-Øivind Haagenen

Hentet fra samlinga «Spredning»
(Forlaget Oktober 2014)

Et nytt album fra gitaristen Stein-Erik Olsen (61) er en begivenhet i

Og bakom synger

MUSIKK

Terje Mosnes
terje@havenofear.no

FEBRUAR 1986: En Wigmore Hall-debut er et nåløyde du må igjennom hvis du satser på en internasjonal karriere som gitarist. En vellykket debut kan være et springbrett for en slik karriere. Jeg var lett turkis i trynet da jeg gikk på scenen.

Linjene ovenfor er ingensinn i et Dagblad-intervju med den den gang 32 år gamle klassiske gitaristen Stein-Erik Olsen. Fem år tidligere har han debutert i Universitetets aula i Oslo og fått attest som både virtuoso tekniker og kunstner av Dagblad-anmelder Magne Hegdal. Nå, like etter ildprøven i Wigmore Hall, Londons og verdens kammermusikkmecca, er det internasjonale kritikeres tur til å trekke fram godordene.

SPRINGBRETTEFEKTEN setter inn. I de første åra etter Wigmore Hall-debuten spiller Stein-Erik Olsen opp til 123 konserter årlig i inn- og utland, med tilhørende mange reisedøgn. Når tilbudet om fast gitarlæreransettelse ved daværende Bergen Musikkonservatorium kommer i 1990, takker han ja. I 1995 blir konservatoriet en del av Universitetet i Bergen under navnet Griegakademiet, i 2003 blir Stein-Erik Olsen professor der og har siden delt tiden mellom øving, konsertering, plateinnspillinger, undervisning, forskning og utviklingsarbeid i et yrkesliv han beskriver som ideelt.

- I 1990 HADDE jeg fått spilt såpass mye at det var ålreit å trekke seg litt tilbake, selv om det fortsatt ble en god del konserter, sier han. I disse dager har han nettopp fullført opptakene til sitt 15. album som leder/co-leder, samtidig som plateselskapet Simax utgir hans 14., «Havana - Rio - Moscow». Bak tittelen klinger gitarkonserter av kubanske Leo Brouwer (f. 1939), brasilianske Heitor Villa-Lobos (1887-1959) og russiske Nikita Koshkin (f. 1956), og Olsen er i skarpt musikkerselskap: Det vidne berømte engelske kammerorkesteret Academy of St Martin in the Fields. Han er den første norske solisten som lager plate med den engelske institusjonen; Terje Mikkelsen dirigerer, og det at innspillingen ble gjort i Abbey Road Studios med Grammy-vinnerne Simon Kiln (produksjon, redigering) og Arne Akselberg (tekniker) i kontrollrommet gjør ikke begivenheten mindre.

IDEEN med «Havana - Rio - Moscow» var å velge tre komponister som kjenner gitaren ut og inn og virkelig kan skrive idiomatisk for instrumentet, forklarer Stein-Erik Olsen. Selv kom han «under huden» på gitaren gjennom studier ved Bergen Musikkonservatorium og Norges musikkhøgskole (diplomeksamen), og ikke minst i solistklassen til Alexandre Lagoya (1929-99) ved Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Pa-

ris. Lagoya nøt stort ry som gitarist og pedagog, og gitarduoen som han hadde sammen med sin kone, Ida Presti (1924-67) fra 1950 til hennes død regnes fortsatt som den ypperste i sitt slag og er et begrep for klassiske gitarister.

- Hvordan merker du at en komponist er fortrolig med gitaren som instrument?

- Ved at det ikke er noe som «lugger» under musiseringen, at ting flyter lettere selv om komponisten tøyer både uttrykk og krav til teknikk hos utøveren. Villa-Lobos, Brouwer og Koshkin er eksempler på komponister/gitarister som på en måte står i tradisjonen etter Giuliani, Legnani, Fernando Sor og andre gode utøvere som komponerte for instrumentet sitt, og det synes jeg er en fascinerende helhetstanke.

- Hvilke konserter har du valgt til albumet?

- Villa-Lobos' «Concerto for guitar and small orchestra» som han skrev for Andrés Segovia, som uroppførte den i 1956; Brouwers «Concerto Elegiac», komponert for Julian Bream midt på 80-tallet og Koshkins «Bergen Concerto» som er helt ny og skrevet til meg. De to første har jeg spilt lenge, den siste krevde veldig mye øving, og det endte med at musklene i den ene skulderen sto i spenn og måtte løses opp med naprapat- og ims-behandling.

DET VAR ET tv-opptak av den engelske gitaristen Julian Bream (f.1933) i aksjon under Festsplillene i Bergen som i sin tid rykket han ja. I 1995 blir konservatoriet en del av Universitetet i Bergen under navnet Griegakademiet, i 2003 blir Stein-Erik Olsen professor der og har siden delt tiden mellom øving, konsertering, plateinnspillinger, undervisning, forskning og utviklingsarbeid i et yrkesliv han beskriver som ideelt.

- Jeg husker veldig godt at jeg sto der som paralyisert foran tv'n og tenkte at «dét har jeg også lyst til å gjøre», minnes han. - Musikken, klangene og alt det spennende det gikk an å gjøre med instrumentet fascinerte meg enormt.

- Med «instrumentet» snakker vi ikke om myteomspunne elgitarer som Gibson Les Paul eller Fender Stratocaster. I den klassiske gitarens rike troner andre navn på adelslista, hva spiller du?

- Jeg har to gitarer bygget av Daniel Friederich, byggeren over alle byggere. En er fra 1973, den andre laget han til meg for fem år siden etter å ha hørt på platen mine for å få vite hva jeg trengte. Jeg har vært hos ham og spilt litt, også. Han er 80, bor i Paris og bygger fortsatt et par-tre gitarer i året - gitarenes Rolls-Royce'.

- Strenger?

- Savarez, franske nylonstrenger som jeg synes er bra. Men det eksperimenteres med karbonfiberstrenger nå, så kanskje vi er på vei inn i noe annet, etter først tarmstrenger, deretter nylonstrenger.

EN DRØM: - Å spille

De som kommer inn på Griegakademiet nå holder nesten samme nivå som dem som gikk ut da jeg begynte.

- Stålstrenger?

- Nei. Jeg spiller med neglene, ikke med plekter, så det går ikke.

KOMPONISTEN Ketil Hvoslef (75) var Stein-Erik Olsens første teorilærer på Bergen Musikkonservatorium, og nettopp musikk av Hvoslef fyller Olsens neste album, som er innspilt og ventelig utkommer neste år. Før den utgivelsen venter duokonserter i bl.a. USA sammen med

2015: På et kommende album blir Stein-Erik Olsen å høre solo sammen med fløyttist Gro Sandvig, med strykekvartett, i trio med gitaristene Njål Vindenes og Egil Haugland og med Det Norske Kammerorkester ledet av Christian Eggen (bildet).

DAGENS KVITTER

Du skulle bare vite hvor grusomt det er å lide av «passe flink middelaldrende mann-syndromet».

@andersheger

seg selv. Et verdensberømt kammerorkester gjør den enda større.

strengene

inn i Abbey Road-studioet var en drøm for meg, ikke bare på grunn av historien, men også på grunn av den fantastiske lyden og akustikken, sier Stein-Erik Olsen.

Foto: Sim Carnetty-Clarke / Simax / Handout / NTB Tema

den franske gitaristen Olivier Chassain, studiekamerat fra solistklassen til Lagoya og professorkollega ved Paris-konservatoriet.

– Vi har holdt på nærmere 10 år, spilt en 4god del konserter rundt omkring og laget en cd, «Les compositions d'Ida Presti», sier Stein-Erik Olsen og fortsetter:

– Vi tok opp tråden fra Presti & Lagoyaduoen og fikk tilsendt tre kilo noter med skisser og ferdige komposisjoner som vi bearbejdet til en cd. Vi fikk lov til å bruke

de berømte Bouchet-gitarene som Robert Bouchet bygde til Presti og Lagoya, og albumet vakte en viss positiv oppsikt i gitarkretser.

– På Griegakademiet har du åtte håpefulle klassisk gitar-studenter. Fatter de hvor mye arbeid en utøverkarriere vil kreve av dem?

– De er nok innstilt på å arbeide mye, og vet at de skal ut i en konkurranse som er mye hardere enn da jeg begynte. Nivået er høyt, satt på spissen kan du si at de som

kommer inn på Griegakademiet nå holder nesten samme nivå som dem som gikk ut da jeg begynte. Skal de klare seg som utøvere på heltid, trenger de den der 100-prosentgalskapen i satsingen.

– Det er heller ikke nok med perfekt teknikk?

– Nei, du skal også klare å gripe folk. I gitarkretser snakker vi ofte om Julian Bream som hadde nettopp denne ekstremt personlige formidlingen i måten han musiserte på. Han spilte langt fra teknisk per-

fekt, men det gjorde ingenting, «even the wrong notes were beautiful». Nå hører jeg av og til gitarister som spiller lynfort og med alt perfekt på plass, og jeg sitter igjen med en «Og hva så?»-følelse. Jeg tror det er viktig at en musikalsk oppdragelse nesten fra første stund av legger vekt på å formidle innhold, for du kan ikke lære barn og ungdom en masse god teknikk for så å dytte på dem litt musikalitet etterpå. Å teoretisere om dette er ikke enkelt, men jeg tror ikke at det er veien å gå.